

Bijlagenboek bij

Natuur- en Recreatieplan
Westfriesland

In verbondenheid vooruit!

Bijlage: Betrokken partijen

Begeleidingscommissie

Organisatie		Naam
Recreatieschap Westfriesland	dhr.	Robert Reus
Recreatieschap Westfriesland	dhr.	Karel Schoenaker
Recreatieschap Westfriesland	mw.	Anneke Duives
Gemeente Opmeer	dhr.	Gert Jan Nijpels
Gemeente Hoorn	dhr.	Rijk Bitter

Regionale projectgroep

Organisatie		Naam
Recreatieschap Westfriesland	dhr.	Karel Schoenaker
Recreatieschap Westfriesland	mw.	Anneke Duives
Gemeente Hoorn	dhr.	Rijk Bitter
Gemeente Koggenland	dhr.	Martin Stroet
Gemeente Opmeer	dhr.	Jos Koopmans
Gemeente Medemblik	mw.	Sandra Veldhuis
Gemeente Drechterland, Enkhuizen en Stede Broec (ambtelijke gefuseerd organisatie SED)	dhr.	Thijs Bootsma
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	dhr.	Karel Bruin-Baerts
Landschap Noord-Holland	dhr.	Do van Dijk
LTO-Noord, West-Friesland	dhr.	Arie Schouten
Staatsbosbeheer, regio Noord-Holland	dhr.	Nathan Krab
Agrarische Natuur Vereniging West-Friesland	dhr.	Jan Vriend
Provincie Noord-Holland	dhr.	Ton de Wit
Wandelnet	dhr.	Jeroen Jacobse
Wandelnet	dhr.	George Besanger
Fietsplatform	dhr.	Eric Nijland
Regionale Structuurschets	dhr.	Erik Vos
ANWB	dhr.	Ko Droogers

Experts

Organisatie		Naam
Recreatieschap	dhr.	Piet Copier
Agrarische Natuurvereniging	dhr.	Klaas Wim Jonker
KNNV afdeling Hoorn/West-Friesland	dhr.	Henny van der Groep
KNNV afdeling Hoorn/West-Friesland	dhr.	Jan Duyf
IVN Westfriesland	dhr.	Geert Pietersen
Provincie Noord Holland	mw.	Karla Buiskool Toxopeus
MAK Blokweer	dhr.	Hans Timmerman
Landschap Noord-Holland	dhr.	Roelf Hovinga
RECRON	dhr.	Arthur Helling

Westfriese Omringdijk	mw.	Jeanneke Scholtens
Recreatie Noord-Holland	dhr.	Alex Roohof
Agrarische Natuurvereniging	dhr.	Jan Vriend
De Klimvallei	dhr.	Walter Bisselink
Gemeente Medemblik	mw.	Karin Kaag
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	mw.	Adriana Stam
Watersportverbond Regiocommissie IJsselmeer	dhr.	Gerrit den Bleker
Provincie Noord Holland	dhr.	Joris Pieter Neuteboom
Gemeente Hoorn	mw.	Ingrid Lemmens
LTO	mw.	Trude Buysman
Gemeente Medemblik	mw.	Sandra Veldhuis
Waterrecreatie Nederland	mw.	Marleen Maarlveld
Wijngaard Saalhof	mw.	Ada Loos
Camping Veerhof	dhr.	Cor Spijker

Bestuur Recreatieschap Westfriesland

Organisatie		Naam
Gemeente Drechterland	dhr.	Vincent Reus
Gemeente Hoorn	dhr.	Ben Tap
Gemeente Koggenland	mw.	Caroline van de Pol
Gemeente Medemblik	dhr.	Harry Nederpelt
Gemeente Opmeer	dhr.	Gert Jan Nijpels
Gemeente Enkhuizen	dhr.	Rob de Jong
Gemeente Stede Broec	dhr.	Nico Slagter
Recreatieschap Westfriesland (ambtelijk adviseur)	dhr.	Karel Schoenaker
Recreatieschap Westfriesland (secretaris)	dhr.	Robert Reus

Panelleden DNA-excursie

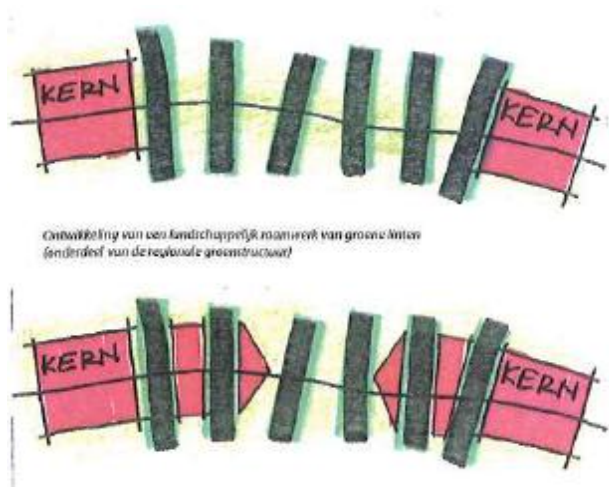
	Naam
Dhr.	Vok Kay
Dhr.	Eelco de Jong
Dhr.	Koos Groot
Mw.	Netty Zander
Dhr.	Bavius de Vries

Bijlage: Evaluatie Landschapsplan West-Friesland 1999

Het Landschapsplan is een product van zijn tijd. De ambitie van het Landschapsplan was om het Westfriese landschap naar de toekomst zijn rol als samenbindende factor tussen de functies in en de waarden van het landschap te laten vervullen: het landschap als bindmiddel. Deze ambitie werd uitgesproken in een tijd van oprukkende verstedelijking en schaalvergroting in de landbouw. Een somber scenario dreigde waarin de kwaliteiten van het cultuurlandschap verloren zouden gaan. Het Landschapsplan is opgesteld om dit proces een halt toe te roepen.

Het sombere scenario, dat werd gevreesd, is geen waarheid geworden. Het Landschapsplan heeft hier een belangrijke bijdrage aan geleverd doordat het is vertaald in beleidsdocumenten en bestemmingsplannen. Daarnaast zijn de prognoses van grootschalige uitbreiding van de verstedelijking niet uitgekomen.

De visie in het Landschapsplan maakt onderscheid tussen de gebruiksruimte en het landschappelijke raamwerk. Het landschappelijk raamwerk bestaat uit bebouwingslinten, dijken en waterlopen en nieuw te realiseren elementen in het landschap. Het historisch landschapspatroon wordt aangevuld door groene linten/scheggen, ecologische verbindingzones en dagrecreatiegebieden om rode ontwikkelingen in te passen.

Bron: Landschapsplan Westfriesland, 1999

Anno 2015 blijkt dat het landschappelijk raamwerk is aangevuld met een groot aantal ecologische verbindingzones. Ook zijn enkele dagrecreatiegebieden nieuw ontwikkeld en uitgebreid. Er is slechts één van de geplande scheggen gerealiseerd (Drachterveld). Meer scheggen zijn niet gerealiseerd, omdat budgetten ontbraken en deze maatregel niet binnen grootschalige projecten kon worden meegenomen.

Resultaten van het Landschapsplan

Het Landschapsplan is concreter uitgewerkt in deelplannen voor het HES- en Koggegebied. Zowel het Landschapsplan als de deelplannen waren voorzien van een projectenprogramma.

Als wordt gekeken naar welke concrete resultaten de plannen hebben opgeleverd, dan valt op dat vooral voor recreatie veel is gebeurd. De zwemmogelijkheden in de regio zijn uitgebreid. Er is daarnaast een stevige impuls gegeven aan het recreatieve routenetwerk. Zo is er ten eerste een groot aantal nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd. Ten tweede heeft de regio een regiodekkend fietsnetwerken en diverse kleine wandelnetwerken gekregen. Ten derde is ook het vaarroutenetwerk uitgebreid.

Op het gebied van ecologie is er een aantal nieuwe gebieden en ecologische verbindingzones gekomen. Maar de natuurdoelen zijn niet allemaal gehaald. Ook voor landschap zijn de resultaten beperkter. Zoals eerder genoemd, is van de voorgestelde scheggen er slechts één gerealiseerd. Achteraf kan gesteld worden dat er ook minder noodzaak was, omdat er minder rode ontwikkelingen zijn gekomen dan voorzien.

Projecten Landschapsplan West-Friesland

Project	Resultaat	Toelichting
HES-gebied		
<i>Regionale groenstructuur</i>		
Groen lint Hoorn	deels gerealiseerd	zie deelgebied HES
Groen lint Hoogkarspel	niet gerealiseerd	zie deelgebied HES
Groen lint Westwoud	niet gerealiseerd	zie deelgebied HES
Uitbreiding golfbaan	gerealiseerd	Uitgevoerd door particulier
Groen lint Grotebroek (Raadhuislaan)	niet gerealiseerd	zie deelgebied HES
Groen lint Broekerhaven: Streekbos	niet gerealiseerd	
Enkhuizerzand	in ontwikkeling	Uitgevoerd door gemeente
Beplanting Drechterland	niet gerealiseerd	
<i>Recreatief netwerk</i>		
Fietspaden	gerealiseerd	Uitgevoerd door gemeente, onderdeel knooppuntennetwerk
Wandelpaden	deels gerealiseerd	Uitgevoerd door gemeente, onderdeel wandelnetwerk. In ontwikkeling
Ruiterroutes	niet gerealiseerd	Ruiternetwerk is niet haalbaar vanwege ondergrond en landschap, enkele kleine routes aangelegd
Kano- en schaatsroutes	deels gerealiseerd	Er zijn vaarroutes, sloepenroutes en kanoroutes aangelegd
Drieban		
Zuiderdijk	deels gerealiseerd	Natuurontwikkeling en recreatie wel, autoluw maken lukt niet
Schellinkhouerdijkgebied en Broekhaven	gerealiseerd	
Fietspaden	gerealiseerd	
Wandel- en ruiterpaden	gerealiseerd	
Het Grootslag		
Glastuinbouw en landschappelijke inpassing	gerealiseerd	
<i>Regionale groenstructuur</i>		
Groen lint Wervershoof-Hoogkarspel	niet gerealiseerd	
Groene linten kassencomplex	niet gerealiseerd	
Groen lint Gelderse hoek-Kooizand	niet gerealiseerd	
Natuurontwikkeling Koopmanspolder	gerealiseerd	
Intensivering de Weelen nabij Horn/Lutjebroek	niet gerealiseerd	
<i>Recreatief netwerk</i>		
Fietspaden	gerealiseerd	Combinatie gelegd met utilitaire functie
Wandelpaden	gerealiseerd	
Kanovaren	gerealiseerd	
Tussengebied HAL-HES		
<i>Wognum Spanbroek</i>		
Integraal project Wognum-Spanbroek	gerealiseerd	Fietspaden en dorpsbos gerealiseerd
<i>Obdam-Ursem</i>		
Dorpsbos Obdam	niet gerealiseerd	
Dorpsbos Hensbroek	niet gerealiseerd	
Landschappelijke beplantingen	niet gerealiseerd	
<i>Oude Gouw/Westerkogge</i>		
Integraal project Oude Gouw/Zomerdijk	niet gerealiseerd	
<i>Droogmakerijen</i>		
Wogmeer en Baarsdorpermeer	deels gerealiseerd	Voetspoor gerealiseerd
Berkmeer	gerealiseerd	
Fietspaden	gerealiseerd	
Wandelpaden	gerealiseerd	
Kano- en schaatsroutes	niet gerealiseerd	Niet haalbaar
<i>Open middengebied</i>		
Integraal project Medemblik-Wervershoof	niet gerealiseerd	
Integraal project Kromme Leek	niet gerealiseerd	Probleem met eigendom
Regionale groenstructuur	gerealiseerd	Diverse verbindingen (Omringdijk-kolk van Dussen en Opperdoes-Egboetswater) en routes aangelegd
Fietspaden	deels gerealiseerd	
Wandelsporen/ruiterpaden	deels gerealiseerd	
Kano- en schaatsroutes	deels gerealiseerd	

Projecten Deelplan HES-gebied

Project	Status	Toelichting
Scheg Hoorn= Drachterscheg	deels gerealiseerd	Alleen waterberging is gerealiseerd en recreatief aangelegd: Drachterveld. Scheg loopt parallel met oostelijke gemeentegrens. Aangelegd door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier in samenwerking met de gemeenten Hoorn en Drechterland
Scheg Westwoud	niet gerealiseerd	Er is wel geprobeerd om wandelverbindingen te realiseren, maar dit bleek niet haalbaar. Nu een open structuur.
Scheg Hoogkarspel	niet gerealiseerd	Hier ligt de N23 straks doorheen. De weg is landschappelijk ingepast. Er komt geen recreatieve structuur langs de weg, wel een ventweg.
Scheg Grootebroek	deels gerealiseerd	Waterberging is aangelegd en recreatief ingevuld. Gebied is robuuster gemaakt
Wandelroutes	deels gerealiseerd	Ambitie om noord-zuidroutes aan te leggen blijft staan
Fietsroutes	deels gerealiseerd	
Vaarroutes	deels gerealiseerd	Er zijn bij knelpunten bij twee scheggen opgelost. Naar vaarroutes wordt nu opnieuw gekeken.
Dijkversterking	niet gerealiseerd	Heeft geen recreatieve structuren opgeleverd

Projecten Deelplan Koggengebied

Type	Naam	Resultaat
Recreatieve routestructuren		
Fiets/wandel/ruiterpad	Tuinstraat Benningbroek	gerealiseerd
Fiets/wandel/ruiterpad	Uitbreiden/opwaarderen Egboetswater	gerealiseerd
Fiets/wandelpad	Oudendijk-Grosthuisen	gerealiseerd
Fiets/wandelpad	Wijzend 't Hoge Land	niet gerealiseerd
Fietsknelpunten	A.C. de Graafweg	gerealiseerd
Fietsknelpunten	A7	gerealiseerd*
Fietsknelpunten	Markerwaardweg	gerealiseerd
Fietspad	Westfriese Omringdijk	?
Fietspad	Benningbroek-Twisk	deels gerealiseerd
Fietspad	Dorpsstraat-Zwaagdijk	gerealiseerd
Fietspad	Duinweid-Wogmeer	?
Fietspad	Nibbixwoud-Zwaagdijk	gerealiseerd
Fietspad	Obdammerdijk	?
Wandel	Oudelandsdijkje	gerealiseerd
Fietspad	Snekerpad	niet gerealiseerd
Fietspad	Wijzend-Dorpsstraat	gerealiseerd
Fietspad	Wijzend-Hooge landen	niet gerealiseerd
Fietspad	Wogmeerdijk noord (Zwavelweg)	gerealiseerd
Fietspad	Oude Stiek-Almereweg	gerealiseerd
Fietspaden	Kromme Leek	?
Fietsroute	Bronstijdroute	?
Fiets/voetpad	Van Gilde naar Brakeweg	gerealiseerd
Fiets/voetpad	Van Admiraliteitsweg naar Bolzij	gerealiseerd
Fiets/voetpad	Brakeweg-Kleine Vliet-Droge Wijmersweg	niet gerealiseerd
Fiets/wandelverbinding	Pad Jonker Bobeldijk doortrekken naar A7	?
Fiets/wandelverbinding	Kavelpad hartog doortrekken naar Berkhout	?
Kanoroute	Verbinding Obdam-Wester-Koggenland	niet gerealiseerd
Kanoroute	Verbinding Wester-Koggenland Noorder-Koggenland	niet gerealiseerd
Recreatieve verbinding	Papenveer-Egboetswater (in uitbreiding)	gerealiseerd
Recreatieve verbinding	Rondje Baarsdorpermeer	niet gerealiseerd
Recreatieve verbinding	Rondje Berkhout	?
Recreatieve verbinding	Zandwerven	deels gerealiseerd
Recreatieve verbinding	Hauwert (in uitbreiding)	gerealiseerd
Vaarroute	West-Friesland	niet gerealiseerd
Vaarroute	Kanoroute vanaf De Goorn richting Obdam/Opmeer	niet gerealiseerd
Vaarroute	Electrisch varen Bobeldijk	niet gerealiseerd
Vaarroute	Oude doorvaartroute bij Oude Veiling Medemblik	?
	Verbeteren schaats- en vaarroutes NKL	gerealiseerd*
Vaarrouteknelpunt	Duiker Almereweg Opperdoes	gerealiseerd
Vaarrouteknelpunt	Duiker Dorpsweg/Westeinde Twisk	niet gerealiseerd
Vaarrouteknelpunt	Duiker Twiskerdijksloot	?

Type	Naam	Resultaat
Recreatieve routestructuren		
Wandelpad	Groote Sloot	?
Wandelpad	Langs spoorlijn Wognum - Bennermeer - Medemblik	niet gerealiseerd
Wandelpad	Mienakker door waterberging	gerealiseerd
Wandelpad	Molenpad	?
Wandelpad	Omringdijk Bennemeer	niet gerealiseerd
Wandelpad	Oostwoud	?
Wandelpad	Rondwandeling Molentocht	?
Wandelpad	Weelkade	gerealiseerd
Wandelpad	Westfriese Omringdijk	?
Wandelpad	Zuidoever ringsloot	?
Wandelpaden	o.a. Lage Hoek, kerkepad Hoogwoud, polder Westerveer	niet gerealiseerd
Wandelroute	Noord-Holland pad	gerealiseerd
Wandelroute	NS-wandelroute Heerhugowaard - Obdam	gerealiseerd
Wandelroute	Rondje Aartswoud	niet gerealiseerd
Wandelroute/recr. medegebruik	Polder Mijzen	niet gerealiseerd
Wandelroute	Wandelroutenetwerk tussen HAL - HES	gerealiseerd
Wandelroute	West-Friesland Dwars: Bergen - Enkhuizen	gerealiseerd
Recreatieve voorzieningen	Weel- en Braakpolder, Kolk an Dussen	gerealiseerd

Ecologische verbindingen en groenstructuren		
Groenstructuur	Lanschappelijke inpassing tankstation A7	?
Groenstructuur	Inrichting Scharwoude buitendijks	Meegenomen in dijkversterking Hoorn-Amsterdam
	Opperdoen-Noord waterberging	gerealiseerd
Natuurgebied	Wognum gebied LNJ	?
Ecologische verbinding	Verbindingszone Dooradering Leekerlanden extra	?
Ecologische oeververbinding	Vaarroutes Noorder-Koggenland	gerealiseerd
Ecologische verbinding	De Weelen-Groote Vliet & omlegging	?
Ecologische verbinding	Groote Vliet-Opperdoes	?
Ecologische verbinding	Kromme Leek-Wevershoof	?
Ecologische verbinding	Schermerboezem-Kolhorn/Berkmeer	?
Ecologische verbinding	Westfriese Omringdijk	?
Waterberging	Polder Kolk van Dussen	gerealiseerd
Waterberging	Oude Gouw	gerealiseerd
Waterberging	Pompsloot	gerealiseerd
Waterberging	Nabij kaasboerderij Molenzicht	gerealiseerd
Waterberging	Veensloot	gerealiseerd
Ecologie/waterberging	Ontwikkeling polder Westerveer	?
Integraal project	Binnen- en buitendijkse ontwikkelingen Voorover Medemblik/WAM-gebied voornamelijk buitendijks	gerealiseerd

Toeristische mogelijkheden		
Toerisme	Toeristische mogelijkheden spoorlijn	niet gerealiseerd
Toerisme	Pilot agrotouristische ontwikkelingen	niet gerealiseerd
Toerisme	Opwaarderen toeristisch knooppunt De Hulk	niet gerealiseerd
Toerisme: cultuur historie / archeologie	Visualiseren cultuurhistorie en archeologie in Opmeer	niet gerealiseerd
Toerisme: cultuur historie	Verplaatsing Molen De Haan	niet gerealiseerd

Bijlage: relevante trends en ontwikkelingen

Een nieuw plan in een veranderende wereld

Deze tijd kenmerkt zich doordat veranderingen zich in een hoog tempo opvolgen. Het nieuwe plan moet een duidelijke koers voor de toekomst neerzetten. Tegelijkertijd moet het plan voldoende ruimte bieden om mee te bewegen in een wereld van verandering.

De samenstelling van de bevolking verandert

Regio	2015	2015-2020	2015-2030	2015-2040	2040	% 2015-2040
Bevolking totaal	208.300	3.200	8.700	9.100	217.400	4%
Jongeren <15 jaar	36.500	-2.100	-1.500	-1.400	35.100	-4%
Potentiele Beroepsbevolking (15-67 jaar)	127.500	-2.800	-7.100	-14.600	112.900	-11%
Ouderen 65+ jaar	37.500	7.000	18.600	25.500	63.000	68%
Huishoudens totaal	89.400	3.800	9.300	10.000	99.400	11%
Huishoudens <35 jaar	13.600	100	200	-1.200	12.400	-9%
Huishoudens 35-65 jaar	50.700	-1.000	-3.600	-6.400	44.300	-13%
Huishoudens 65-75 jaar	15.100	2.000	2.400	2.800	17.900	19%
Huishoudens 75+ jaar	9.900	2.800	10.400	14.900	24.800	151%
Woningbehoefte	88.900	3.900	9.200	9.700	98.600	11%

Gemeente	Bevolking					Huishoudens				
	2015	2020	2030	2040	2015-2040	2015	2020	2030	2040	2015-2040
Drechterland	19.300	19.500	20.500	20.900	1.600	7.900	8.400	9.000	9.200	1.300
Enkhuizen	18.400	18.700	19.200	19.400	1.000	8.400	8.800	9.300	9.300	900
Hoorn	72.000	73.700	76.100	76.300	4.300	32.200	33.600	35.800	36.000	3.800
Koggenland	22.500	22.700	23.200	23.100	600	9.100	9.500	10.200	10.400	1.300
Medemblik	43.500	44.100	45.000	45.100	1.600	18.100	19.000	19.800	19.700	1.600
Opmeer	11.300	11.200	11.000	10.800	-500	4.700	4.800	5.100	5.100	400
Stede Broec	21.400	21.600	21.900	21.700	300	8.900	9.200	9.600	9.600	700
Totaal	208.300	211.500	217.000	217.400	9.100	89.400	93.200	98.700	99.400	10.000

Bron: Provincie Noord-Holland, 2015

Tot 2040 groeit de bevolking in Westfriesland licht (4%), van 208.300 (2015) naar 217.400 (2040). Het aantal jongeren (<15) daalt met 4%, de werkzame bevolking (15-67) neemt af met 11% en het aantal ouderen (65+) stijgt aanzienlijk, met 68%. Het aantal huishoudens in de categorie 75+ stijgt tot 2040 zelfs met 151%. Sommige kernen in Westfriesland zullen al vanaf 2030 met krimp te maken krijgen.

Is het nodig het nieuwe plan volledig af te stemmen op ouderen? Nee, zeker niet. De samenleving individualiseert en leeftijd speelt daarbij steeds minder een onderscheidende rol. Daarnaast is de opgave om de regio juist interessant te houden voor jongeren om ontgroening tegen te gaan

De traditionele indeling via kerk, wijk of school is bijna helemaal verdwenen. Tegenstellingen groeien, tussen hoog- en laagopgeleiden, stad en platteland, gelovigen en ongelovigen. Het aantal eenpersoonshuishoudens stijgt. In toenemende mate stelt ieder voor zich een eigen levensstijl samen.

Gelijkgestemden vinden elkaar vanuit gelijke interesses. Internet speelt hierin een hoofdrol. De uitdaging is wensen en behoeften vanuit de levensstijlen te achterhalen en 'voor elk wat wils' te realiseren. Consumenten weten precies wat ze zoeken en stellen hoge eisen. Behoeften verschillen van moment tot moment. Waar men op het ene moment behoefte heeft aan luxe en comfort, wil men op een ander moment juist op een natuurcamping kamperen.

Een netwerksamenleving is ontstaan waarbinnen ieder individu constant binnen en tussen netwerken beweegt. Dit heeft effect op de manier waarop mensen leven en werken. De toename

van part time werken, het combineren van een aantal kleinere baantjes en stijging van het aantal ZZP'ers zijn hier voorbeelden van.

Een flexibele weekindeling is het gevolg, met een afwisseling van werk en vrije tijd. Jongeren beschikken dan wel over minder vrije tijd (in tegenstelling tot ouderen) maar zetten de beschikbare tijd flexibel en 'tussen de bedrijven door' in. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het vakantiegedrag. De vakantieperiodes verlengen en de vakanties nemen toe in aantal, zijn korter en gevarieerder. Niet alleen vakantie-ervaringen, maar ook vakantie-accommodaties (AirBnb, Housetrip) worden steeds makkelijker gedeeld.

Nieuwe technologieën en digitalisering versnellen deze ontwikkelingen. Informatie is meer, sneller, van verder en goedkoper beschikbaar. Via het beeldscherm is de hele wereld binnen bereik.

Als tegenreactie groeit de behoefte aan menselijk contact, waardering van het lokale en een lager tempo. Het buitengebied, natuur en landschap bieden een tegenhanger in deze wereld waarin alles 'smart' wordt. De waarde van openheid, leegte, stilte en duisternis krijgt weer meer erkenning. Landschap en cultuurhistorie staan hierdoor weer hoog op de agenda.

De kunst is om de snelle en langzame wereld met elkaar te verbinden. Verbeterde informatievoorziening via apps en mobiel kan hieraan bijdragen. Maak recreatie dichtbij woongebieden beschikbaar zodat mensen 'snel' kunnen gaan genieten. Lok kinderen en jongeren achter de computer weg door 'nieuwe' activiteiten als hiking, bootcamp en treeclimbing aan te bieden.

Dit past bij de trend van een grotere focus op voldoende beweging en goede gezondheid. Buiten zijn in natuur en landschap is goed voor de ontspanning en om klachten als gevolg van stress tegen te gaan. Het is dan ook geen verrassing dat er in parken en grasvelden steeds meer apparaten verschijnen zodat een gratis buitenfitness voor jong en oud ontstaat.

In de participatiemaatschappij komen deze ontwikkelingen bij elkaar. Waar vroeger een bijdrage werd geleverd via kerk, wijk of school, wordt de burger opnieuw gevraagd actief te worden. De overheid stimuleert zelforganisatie van onderop, om in de behoeften van de samenleving te kunnen blijven voorzien. Het platteland wordt zo in toenemende mate zelfvoorzienend. Bewoners lossen gezamenlijk hun voorzieningen-, zorg- of vervoervraagstukken op.

Vraaggericht ontwikkelen in plaats van aanbodgericht. Ook wat betreft recreatieterreinen en recreatieve voorzieningen. De overheid kan niet alles zelf doen en betalen. Ze nodigt nadrukkelijk (markt)partijen uit om mee te denken en mee te werken.

Dit biedt kansen voor nieuwe ideeën en nieuwe manieren, ook voor natuur, landschap en recreatie. Zo verandert de A4 tussen Delft en Schiedam dankzij initiatiefnemers in een 'Honey Highway'. Burgers dragen zelf bij aan natuurbeheer en behoud en ontwikkeling van biodiversiteit. Een samenspel tussen publiek en privaat ontstaat, waarbinnen natuur tot op zekere hoogte ook een economische waarde mag hebben. Bijvoorbeeld door commerciële voorzieningen in recreatiegebieden uit te baten of mensen te laten betalen voor natuurbeleving.

De economische crisis heeft deze ontwikkeling versterkt. Ambities zijn niet uitgekomen. Budgetten lopen terug en plannen zijn bijgesteld. Iedereen beseft dat zekerheden niet meer bestaan. Het hebben van een huis, vast contract en pensioen is niet meer vanzelfsprekend.

Ook de budgetten voor natuurbeheer en recreatie lopen terug. De ontwikkelopgave is bijgesteld en er wordt gezocht naar mogelijkheden om aan te haken bij andere opgaven (waterveiligheid, waterberging en klimaat). Deze opgaven zijn sturend in het landschap.

Conclusies voor het Natuur- en recreatieplan

Vooruitblikken is noodzakelijk om te zien wat er gebeurt in de wereld om ons heen. In het maken van plannen betekent dit dat we moeten inspelen op onzekerheid en verandering. Onderbouwd een richting inslaan en niet alleen maar gezamenlijk werken aan de opgaven. Tegelijkertijd een zekere mate van flexibiliteit behouden.

Het nieuwe vertrekpunt is de recreant. Niet langer denken vanuit het aanbod, maar de vraag centraal zetten. Dit betekent het aanpassen en doorontwikkelen van het aanbod in de regio, om te kunnen blijven inspelen op behoeften.

Door de grotere flexibiliteit in onze samenleving is het nodig natuur, landschap en recreatie nog dichterbij de mensen en de bebouwde omgeving te brengen. De focus ligt niet alleen meer op recreëren via afgebakende gebieden en routes in het buitengebied, maar juist ook dichtbij huis,

Natuur, landschap en cultuurhistorie zijn ankers in deze tijd. Zij dragen bij aan rust en een goede gezondheid. Tegelijkertijd is men op zoek naar nieuwe ervaringen. Opgave is het toevoegen van belevingsmogelijkheden aan de leefomgeving, bij voorkeur met een actieve rol van inwoners.

Bijlage: Quickscan subsidiemogelijkheden Natuur- en recreatieplan Westfriesland

De realisatie van de ambities uit het Natuur- en Recreatieplan vraagt om investeringen. Voor een deel zullen de uitkomstenkosten worden gedekt uit de beschikbare middelen bij Recreatieschap Westfriesland en haar partners. Aanvullend zal ook gezocht moeten worden naar extra financiering. Deze bijlage vormt de weergave van de quickscan die is uitgevoerd naar subsidiemogelijkheden voor projecten in het uitvoeringsprogramma van het Natuur- en Recreatieplan. Het is een overzicht van meer en minder kansrijke subsidieregelingen waarop een beroep kan worden gedaan voor aanvullende financiering. Het betreft niet alleen subsidies die door het Recreatieschap Westfriesland kunnen worden aangevraagd. Ook subsidies die door derden kunnen worden aangevraagd, zijn opgenomen in de quickscan. Er is onderscheid aangebracht in regelingen op:

- Provinciaal niveau
- Nationaal niveau
- Europees niveau

Mogelijk kansrijke regelingen op provinciaal niveau

Uitvoeringsregeling Groen NH 2013

De uitvoeringsregeling Groen is de opvolger van het Investeringsbudget Landelijk Gebied. De uitvoeringsregeling bestaat uit vier onderdelen:

- Paragraaf 2. Ecologische verbindingszones (€ 150.000) : Om de gesignaleerde knelpunten in de ecologische verbindingszones op te lossen;
- Paragraaf 3. Verbetering recreatieve verbindingen (€ 1.425.000): Voor het oplossen van knelpunten in bestaande recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen tussen stad en platteland of tussen natuur- of recreatiegebieden (subsidie als er reeds vergunningen zijn verleend);
- Paragraaf 4. Toeristische overstappunten (€ 500.000): Subsidie voor de aanleg van toeristische overstappunten in het landelijk gebied of op de grens van stad en platteland (subsidie als er reeds vergunningen zijn verleend);
- Paragraaf 5. Laag Holland (€ 300.000): nvt.

De genoemde bedragen zijn door GS vastgesteld in februari 2015 en worden verdeeld volgens volgorde van ontvangst (oftewel 'op is op').

Water als Economische Drager

Deze regeling is inmiddels gesloten.

SNL (en SKNL)

De SNL is een landelijk regeling die per provincie is uitgewerkt in een Natuurbeheerplan. De Provinciale Staten van Noord-Holland hebben in juni 2015 het Natuurbeheerplan 2016 vastgesteld. Hierin staat waar welk soort natuur, agrarische natuur of landschap aanwezig is of ontwikkeld kan worden. Het Natuurbeheerplan bevat de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur) en de natuurverbindingen. Beheerders van terreinen in de NNN kunnen via het Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) bij de provincie subsidie aanvragen voor functieverandering (SKNL), investeringsmaatregelen (SKNL) en beheer van terreinen.

Partijen die gebruikmaken van de subsidieregeling zijn onder andere Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, particulieren met natuurgrond en agrarische ondernemers die aan agrarisch natuurbeheer doen. Recreatieschappen - net als gemeenten, waterwinbedrijven en waterschappen - kunnen zelf geen gebruik maken van SNL.

Landschapselementenregeling

Om het karakter van het Noord-Hollandse landschap te behouden en versterken, verstrekt de provincie subsidie aan particulieren voor de aanleg en het herstel van kenmerkende kleine landschapselementen, bijvoorbeeld voor de aanleg van karakteristieke erfbeplanting en het opengraven van kenmerkende duinrellen en sloten. Advies en financiering van projecten voor aanleg en herstel van kleine landschapselementen wordt geregeld door Landschap Noord-Holland.

Soortenbeschermingsregeling

Om leefgebieden van dieren en planten die in hun voortbestaan worden bedreigd te behouden en versterken, heeft de provincie subsidie voor terreineigenaren (zoals particulieren en overheden). Het gaat om subsidie voor soortbeschermende maatregelen, zoals maatregelen voor wilde bijen en de aanleg van plas-drasoeveren voor de watersnip. Ook deze regeling loopt via Landschap Noord-Holland.

Water subsidies NH 2013

Subsidie voor het herstellen en beschermen van bijzondere watermilieus. Binnen het onderdeel Bestrijding verdroging kan subsidie worden verstrekt voor de bestrijding van verdrogingsverschijnselen in een Natura 2000-gebied. Naast verdroging is er ook subsidie voor de verbetering van de waterkwaliteit in 'waterparels'. De doelgroep bestaat uit waterschappen, terreinbeheerders en gemeenten in Noord-Holland. Plan- en voorbereidingskosten zijn niet subsidiabel.

POP3

Om het platteland van Europa te versterken heeft Europa het Europees Fonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) opgericht. De Nederlandse uitwerking hiervan is het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP). Het nieuwe landelijke plattelandsontwikkelingsprogramma POP3 is goedgekeurd en provincies creëren op basis hiervan hun eigen verordeningen. Het Nederlandse POP3 heeft als prioriteiten de volgende thema's benoemd:

- Innovatie en concurrentie (45,3 miljoen)
- Jonge boeren (5,2 miljoen)
- Natuur en landschap (ongeveer 86,4 miljoen)
  - Agrarisch natuurbeheer (70 miljoen)
  - Hydrologische maatregelen PAS (10 miljoen)
  - Aanleg, beheer en herstel landschapselementen (ongeveer 6,4 miljoen)
- Water (25,2 miljoen)
  - beheersvergoedingen blauwe diensten (ongeveer 4,3 miljoen)
  - Niet productieve investeringen voor waterkwaliteit (ongeveer 18,2 miljoen)
  - Verbeteringen waterkwaliteit door innovatie (ongeveer 2,7 miljoen)
- LEADER (11,6 miljoen)

Projecten Regionale Sociale Agenda NH 2012, uitvoeringsregeling subsidie

Subsidie voor gemeenten en regio's die rechtspersoonlijkheid bezitten met als belangrijkste doel het stimuleren van gemeenten om gezamenlijk bovenlokale en regionale vraagstukken in het kader van de Provinciale Sociale Agenda en de Regionale Sociale Agenda's aan te pakken. Een van de thema's van deze regeling die kansen biedt voor Westfriesland is 'Vitaal platteland'. De tender voor aanvragen in 2015 is bij het uitvoeren van deze scan gesloten (19 juni).

Nationale Stichting Stijgbeugel

Het doel van deze stichting is het bevorderen van de integratie tussen gehandicapten en niet-gehandicapte personen in de recreatieve sector. De stichting verstrekt subsidies en renteloze leningen voor bouwkundige aanpassingen aan onder meer de vakantieaccommodatie voor personen met een handicap.

Stichting Sociaal Fonds Recreatie

Deze stichting heeft als doel het financieren, subsidiëren en ontwikkelen van activiteiten die gericht zijn op het zo goed mogelijk functioneren van de sectoren verblijfsrecreatie (campings, bungalowparken en groepsaccommodaties) en zwembaden. De te ondersteunen activiteiten zijn vooral gericht op opleiden en ontwikkeling dan wel arbeidsmarkt en arbeidsvoorwaarden. Werkgevers en werknemers aangesloten bij de CAO recreatie komen in aanmerking voor subsidie. Subsidie is beschikbaar voor cursussen uit de cursuscatalogus van het fonds, EVC-trajecten (erkenning van verworven competenties), BBL (beroepsbegeleidende leerweg), loopbaanbegeleiding en vakbondsverlof. Voor cursussen die niet in het standaardpakket horen, kunnen bedrijven bovendien een zogeheten Bedrijfs Opleidings Plan (BOP) indienen.

Westfriesland Fonds

Het doel van dit fonds is het verlenen van financiële steun voor projecten van algemeen maatschappelijk belang en met een culturele of sociale strekking in Westfriesland. Het fonds stond voorheen bekend als het VSB Fonds Westfriesland. In aanmerking voor een bijdrage komen verenigingen en stichtingen zonder winstoogmerk. Het Fonds steunt projecten op het gebied van zorg en welzijn, kunst en cultuur, sport en vrije tijd, natuur en milieu, muziek en recreatie, educatie en gezondheid.

Subsidieverordening Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Het doel van deze subsidieverordening is het bieden van een kader voor het verlenen van subsidies. Het hoogheemraadschap verstrekt subsidies verdeeld over twee categorieën, te weten algemene subsidies en taakgerichte subsidies. Algemene subsidies zijn subsidies die het bestuur nodig acht, veelal met een cultuurhistorisch of educatief karakter. Taakgerichte subsidies zijn bijdragen die een bepaalde stimulering teweegbrengen op het gebied van één van de taken van het hoogheemraadschap. Subsidieaanvragen met een looptijd van meer dan een jaar dienen voor 1 juli van het jaar voorafgaand aan het eerste jaar waarin het te subsidiëren project zal plaatsvinden te worden ingediend.

Uitvoeringsregeling subsidie Molens Noord-Holland 2015

Subsidie bedoeld voor het onderhoud van molens. Eigenaren van molens die als beschermd monument zijn ingeschreven in het Monumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed kunnen subsidie aanvragen. Relatief kleine subsidieregeling met een maximaal van € 5.300,- per molen. De tender voor aanvragen in 2015 is bij het uitvoeren van deze scan gesloten (21 september).

Mogelijk kansrijke regelingen op nationaal niveau

Nationaal Groenfonds

Het doel van Nationaal Groenfonds is het ontwikkelen en verlenen van financiële faciliteiten voor natuur, bos, landschap, recreatie en landbouw, binnen de kaders van het overheidsbeleid. Het fonds financiert directe investeringen in natuur en landschap voor zowel overheden, terreinbeherende organisaties als particuliere grondeigenaren. Ook financiert het fonds steeds

meer projecten die (indirect) een positief rendement voor natuur opleveren. De focus ligt daarbij op de combinaties van natuur met recreatie, duurzame energie, delfstofwinning en zorg. Daarnaast reikt het fonds jaarlijks de Nationaal Groenfonds Natuurprijs (€ 10.000,-) uit. De hoogte van de bijdrage wordt per geval bepaald. Aanvragen voor ondersteuning kunnen doorlopend worden ingediend bij het Nationaal Groenfonds.

Stichting ANWB fonds

Het ANWB Fonds is per 13 december 2013 weliswaar opgeheven, maar dit betekent niet dat de ANWB ook stopt met het ondersteunen van initiatieven die waardevol en inspirerend zijn voor de leden. Onder de vlag 'Maatschappelijk Rendement' is een budget vrij gemaakt waarop een beroep gedaan kan worden voor de uitvoering van kleine, lokale initiatieven. Het gaat dan om het ondersteunen van initiatieven en projecten op het gebied van recreatie, toerisme, verkeer en vervoer met aandacht voor milieu en landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Er worden geen bijdragen gegeven ter dekking van exploitatiekosten of aan restauratieprojecten (kerken, molens, kastelen).

Postcodeloterij

De Postcodeloterij steunt organisaties die zich inzetten om onze wereld mooier te maken, voor mens en dier. Grootschalige en/of innovatieve projecten in de door de Postcode Loterij gesteunde sectoren kunnen in aanmerking komen voor een eenmalige schenking.

Leestekens van het Landschap Fonds van het Prins Bernhard Cultuurfonds

Het doel van het Leestekens van het Landschap Fonds van het Prins Bernhard Cultuurfonds is het financieel ondersteunen van projecten in Nederland op het terrein van historische landschapselementen en de bewustwording van deze leestekens in het landschap. In aanmerking voor een bijdrage uit het Leestekens van het Landschap Fonds komen bedrijven, stichtingen, verenigingen en natuurlijke personen. De bijdrage verschilt per geval.

Mr. Jan Willem Baerveldt Fonds

Het doel van dit fonds (onderdeel van het Prins Bernhard Cultuurfonds) is het financieel ondersteunen van projecten en objecten op het gebied van de monumentenzorg in Noord- en Zuid-Holland, met uitzondering van kerkgebouwen. In aanmerking voor een bijdrage uit het fonds komen rechtspersonen zonder winstoogmerk en natuurlijke personen.

BRIM

Het doel van het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten 2013 (BRIM2013) is het financieel ondersteunen van eigenaren van beschermd monumenten bij de instandhouding. Op basis van het besluit kunnen eigenaren van een beschermd monument in aanmerking komen voor een lening voor de financiering van de kosten van de instandhouding van het beschermd monument of een zelfstandig onderdeel hiervan (de zogenaamde Restauratiefonds-hypothek of Restauratiefondsplus-hypothek). Provincies, gemeenten, waterschappen en openbare lichamen komen niet in aanmerking voor de lening. Daarnaast wordt op basis van het besluit subsidie verstrekt aan:

- de eigenaar van een beschermd monument of zelfstandig onderdeel: een meerjarige subsidie voor het normale onderhoud van dat beschermd monument of zelfstandig onderdeel. Ook professionele organisaties voor monumentenbehoud (dit kunnen zowel privaatrechtelijke rechtspersonen als kerkgenootschappen zijn) kunnen worden aangemerkt als eigenaar;
- de eigenaar van een beschermd monument of zelfstandig onderdeel: een subsidie voor de restauratie van dat beschermd monument of zelfstandig onderdeel.

Mogelijk kansrijke regelingen op Europees niveau

INTERREG

Ten aanzien van de financieringsmogelijkheden vanuit Europa zou eventueel INTERREG kansen bieden. Interreg is er voor innovatieve en duurzame projecten die Europa sterker maken. Interreg stimuleert Europese samenwerking voor meer innovatiekracht, een beter milieu en het verkleinen van de economische verschillen tussen regio's en lidstaten onderling. De vijfde tranche van deze regeling (Interreg V) loopt van 2014-2020. Interreg bestaat uit verschillende programma's.

- Interreg A: grensoverschrijdend, langs nationale grenzen.
De provincie Noord-Holland heeft succesvol een Europese lobby gevoerd om toegang tot het 2 Zeeënprogramma te krijgen. Ook gemeente in Westfriesland zijn nu opgenomen in het programma. Interreg A Twee Zeeën betekent een samenwerking met gebieden die grenzen aan de Noordzee en het Kanaal, de thema's zijn:
  - (1) Technologische en sociale innovatie:
    - Verbetering van de randvoorwaarden voor innovatie in het 2 Zeeën-gebied
    - Bevordering van innovatie door relevante actoren in de sleutelsectoren in het 2 Zeeën-gebied
    - Ontwikkeling van sociale innovatie in verband met grote maatschappelijke vraagstukken in het 2 Zeeën-gebied
  - (2) Koolstofarme technologieën
    - Uitbreiding van de invoering van koolstofarme technologieën en toepassingen door bedrijfsleven, overheid en burgers
  - (3) Aanpassing aan klimaatverandering
    - Verbetering van het aanpassingsvermogen van publieke en private actoren om hun klimaatadaptatiemaatregelen beter te coördineren en zodoende de weerbaarheid
  - (4) Hulpbronnefficiënte economie
    - Bevordering van efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en materialen door de invoering van nieuwe oplossingen voor een groenere economie
- Interreg B gaat over transnationale samenwerking met meerdere landen en bestaat uit de programma's North West Europe (NWE) en North Sea Region (NSR), beide van toepassing ook voor de regio Westfriesland.

Thema's en investeringsprioriteiten van North West Europe (NWE) zijn (1) versterken van de innovatiecapaciteit van regio's en organisaties, (2) versnellen van de overgang naar een koolstofarme economie en (3) eco-innovatie en het efficiënt gebruiken van hulpbronnen

Thema's en investeringsprioriteiten van North Sea Region (NSR) zijn (1) 1. Thinking growth - Revitalising economies in the North Sea Region. Hier ligt het zwaartepunt op innovatie en kenniseconomie. Centraal staat samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheid in strategische sectoren, (2) Renewable North Sea Region - Continuing to lead on sustainable growth. Dit thema richt zich grotendeels op duurzame producten en diensten en het efficiënter omgaan met materialen en grondstoffen en (3) Green Mobility - Leading the way in sustainable transport and logistics. De kern is hier gemeenschappelijke planning en ontwikkeling van logistiek en duurzame mobiliteit.

- Interreg C EUROPE gaat over interregionaal en Europa-brede samenwerking en richt zich op het bevorderen van interregionale samenwerking door middel van het opstellen van gezamenlijke

goede praktijken (best practices) of ervaringsuitwisseling tussen de best scorende regio's en de ontwikkelende regio's, om zo de regionale ontwikkeling te versterken.

Interreg gaat veel over kennis uitwisseling. Bij Interreg A en B gaat het ook om kennisuitwisseling, maar binnen deze programma's liggen ook enige mogelijkheden voor het financieren van uitvoeringskosten. De grootte van een Interreg project ligt globaal tussen de 1 miljoen en enkele miljoenen euro.

Om in aanmerking te komen moet er een project in Westfriesland zijn met een internationale context en een Europees belang (samenwerking en uitwisseling met andere projecten in EU landen). Het voorbereiden van een Interreg aanvraag kost dan ook veel tijd. Dit begint met het opzetten van een internationaal consortium. Veel tijd gaat zitten in het zoeken, kennismaken en met maken van afspraken met partners. Na de voorbereiding moet een aanvraag opgesteld worden. Ook dit kost veel tijd, denk aan enkele maanden werk. Of de subsidie dan wordt toegekend is onzeker. In 2011 werd in Nederland ongeveer 40% van de Interreg C aanvragen gehonoreerd (10 van de 25 inzendingen). Voor Interreg A en B ligt dit percentage doorgaands iets lager. Ook dit brengt dus risico's met zich mee. In sommige gevallen kan aangesloten worden bij een lopend consortium. Dit kan veel tijd schelen. Bij het programmabureau kan nagegaan worden of er een consortium is die mogelijk kansen biedt.

LIFE

LIFE is het programma van de Europese Unie voor de ontwikkeling en uitvoering van het Europese natuur- en milieubeleid. Het programma ondersteunt ontwikkelings-, implementatie-, monitoring-, evaluatie- en communicatieprojecten op het gebied van:

- natuur en biodiversiteit (o.a. verbeteren van Natura 2000 gebieden)
- milieu en efficiënt hulpbronnengebruik (pilots en demonstratie van innovatieve milieutechnologieën)
- klimaatverandering (adaptatie en mitigatie).

LIFE is de opvolger van LIFE+ en loopt van 2014 tot 2020. De doelgroepen zijn overheden, bedrijven en non-gouvernementele organisaties (NGO's). Elk jaar wordt er een nieuwe call opengesteld. De regeling is kansrijk voor projecten in Westfriesland voor grootschalige projecten met een sterk ecologische of milieukundige component.

Tot slot

Er zijn in 2015 subsidieregelingen open gegaan en weer gesloten, bijvoorbeeld 'Water als Economische Drager', de 'regeling boerenhekken', 'Watertoerisme en waterrecreatie NH 2015' en 'Uitvoeringsregeling subsidie BDU Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2013'. Het is mogelijk dat deze regelingen in 2016 of later weer opengaan. Het is van belang om vinger aan de pols te houden en het subsidieoverzicht periodiek te actualiseren.